

Per què tanquem els immigrants?

Suplement del Quadern núm. 188 de CJ - (n. 222) - Març 2014

Roger de Llúria, 13, 08010 Barcelona - Tel. 93 317 23 38 - info@fespinal.com
www.cristianismeijusticia.net

1. Detinguts i tancats per no tenir papers

A la majoria dels països d'immigració hi ha centres on els immigrants indocumentats són tancats, generalment com a mesura prèvia a la seva expulsió. Són institucions caracteritzades per un funcionament opac, les precàries condicions de vida dels interns, el seu tractament com a delinqüents i la seva deficient assistència legal i sanitària.

A Espanya, els Centres d'Internament d'Estrangers (CIE) són un dels punts més qüestionats i repressius de la política migratòria, amb elevades xifres d'internament i males condicions d'estada. El model espanyol dels CIE afecta molt negativament les persones, posant en evidència que la necessitat de controlar i desmotivar la immigració indocumentada es du a terme sovint amb un cost molt alt en termes de drets humans.

El desembre del 2013 va morir una persona al CIE de Barcelona¹ i hi van haver molts disturbis que motivaren visites del Defensor del Poble, de diputats del Congrés i dels jutges encarregats del control i la vigilància; aquests últims van dictar una resolució remarcant les deficiències d'aquest centre.² El gener del 2014 el Fiscal va interposar una denúncia contra tres policies per agredir un intern del CIE de Madrid.³ Fets així posen en relleu la polèmica sobre aquests centres i la necessitat d'un debat social i polític sobre la seva conveniència i idoneïtat.

2. Qui s'hi està. Quant de temps

Als CIE hi ha persones estrangeres acabades d'arribar a les nostres costes en pastera, així com persones que ja fa molts anys que estan al nostre país. El motiu de l'expulsió

és, en la majoria dels casos, l'estada irregular, és a dir, no tenen el permís de residència. L'estada irregular és una infracció administrativa, no un delictes. Més de seixanta mil persones han passat pels CIE aquests darrers cinc anys, de les quals poc més de la meitat són finalment expulsades. L'estada màxima en un CIE són dos mesos.

3. Què és un CIE

Espanya té uns quants CIE especialment destinats per a retenir a immigrants, mentre se'n gestiona l'expulsió. La majoria d'aquests centres estan situats al llarg de la costa mediterrània, més un a Madrid.

Creats per la primera Llei d'Estrangeria l'any 1985 com a institució cautelar per a la detenció de sense papers prèvia a la seva expulsió, els CIE han estat objecte de crítiques recurrents d'ONG, Defensor del Poble, Fiscalia i instàncies judicials i internacionals. Les crítiques principals apunten al fet de ser un model policial, gestionat en tots els aspectes pel Cos Nacional de Policia (cos aliè a aquesta funció), i a la convivència de persones indocumentades (responsables d'una falta administrativa) amb delinqüents. Això es podria evitar si als indocumentats se'ls apliquéssim la multa com assenyalava la Llei d'Estrangeria en comptes de l'expulsió, sent factibles altres mesures, com ara la retirada del passaport, la presentació en seu policial o l'assenyalament de domicili, utilitzant l'expulsió forçosa només com a últim recurs.

La Directiva europea 2008/115/CE, coneguda com a Directiva de Retorn, recull en el seu article 16 que «com a norma general, l'internament es durà a terme en centres d'internament especialitzats. En els casos en què un Estat membre no pugui proporcionar allotjament en un centre d'internament especialitzat i hagi de recórrer a les presons, els nacionals de tercers països

subjectes a l'internament estaran separats dels presos ordinaris».

La Llei d'Estrangeria recull en el seu article 62 bis que els CIE «són establiments públics de caràcter no penitenciari; l'ingrés i l'estada en els quals tindrà únicament finalitat preventiva i cautelar, salvaguardant els drets i llibertats reconeguts en l'ordenament jurídic, sense més limitacions que les establertes a la seva llibertat ambulatoria, conforme al contingut i la finalitat de la mesura judicial d'ingrés acordada».

A més, l'art. 15.1 de la Directiva de Retorn afegeix que l'internament té com a finalitat «únicament preparar el retorn o dur a terme el procés d'expulsió».

Per tant, els elements que defineixen l'essència dels centres d'internament són el seu caràcter no penitenciari i la seva funció exclusivament preventiva o cautelar, amb la finalitat de garantir l'execució d'una expulsió.

4. Els CIE traeixen el seu caràcter no penitenciari i són pitjors que presons

Tanmateix, hi ha més garanties en un centre penitenciari que en els CIE. Per increïble i elemental que sembli, els CIE fa dècades que estan sense una regulació completa, i funcionen amb una breu Ordre Ministerial del 1999. El Govern va començar el procés d'elaboració d'un Reglament a principis del 2012, procés que a la data de redacció del present Paper (gener del 2014) encara no ha finalitzat. Aquest buit legal no fa sino abonar l'arbitrarietat i això que estem parlant de la restricció d'un dret fonamental, la llibertat, molt regulat en el cas de les presons. La regulació transparenta les conductes, les fa previsible i comprensibles. La manca de regulació produeix obscurantisme, opacitat, inseguretat i sospita.

És probable que en el moment de difondre aquest Paper s'hagi publicat (per fi!)

un reglament dels CIE.⁴ Tot i que aquest és necessari, serà superficial si els seus articles no inclouen les garanties dels drets de les persones privades de llibertat, i si aquestes garanties no són posades en pràctica.

I això té relació amb la segona raó per la qual els CIE van traïr el seu caràcter no penitenciari: les condicions de vida a l'interior dels CIE són pitjors que les que es donen en una presó. Així ho van reconèixer en un auto judicial els jutges d'instrucció de Barcelona encarregats del seu control i vigilància.⁵

La Llei d'Estrangeria reconeix expressament que l'internament només limita la «llibertat deambulatòria» i que el gaudi de la resta de drets i llibertats està garantit. A la pràctica, això no és així:

– Al seu ingrés en el CIE, a les persones internades se'ls proporciona informació escrita sobre l'establiment i la seva organització en castellà, anglès o francès. Però no en altres llengües, malgrat que la majoria de persones ve de països on es parla àrab, turc, kurd, farsi, woloj, mandinga, xinès, tagal, bangla, urdú, etc. Moltes persones no comprenen el que reben a l'entrada perquè no està escrit en una llengua que entenguin, perquè no saben llegir o perquè la informació està redactada en llenguatge tècnic.

– Les persones internades no reben informació comprensible de la seva situació jurídica, de les gestions que es faran durant el seu internament i de la data d'expulsió, la qual cosa genera angoixa, ansietat i desconfiança vers l'Estat espanyol. Les persones no comprenen la freda lògica legal que les ha dut al CIE. Sovint desconeixen fins i tot el nom i el telèfon dels seus advocats. Aquelles que sí tenen aquestes dades, pateixen dificultats i obstacles per a contactar amb els seus advocats. Tan freqüent és

la falta d'informació que el primer pas en l'acompanyament de les organitzacions socials als interns acostuma a ser la laboriosa reconstrucció de l'itinerari jurídic que ha dut cada persona al CIE.

–No hi ha servei de traductors intèrprets.

– La comunicació amb l'exterior és molt limitada. L'accés al telèfon és possible només a través de cabines de pagament, en horaris i torns d'ús molt estrictes, la qual cosa genera sovint competència i discussions. Als interns se'ls retiren en entrar els telèfons mòbils. No hi ha ordinadors o terminals d'Internet; no hi ha accés a correu electrònic ni a fax. Les persones internes no tenen accés a les fotocopiadores dels centres i no poden enviar/rebre documents o entregar còpies als seus advocats i familiars.

– Les persones privades de llibertat reben visites en una sala dividida en cabines, separades per mampares de vidre que impedeixen el contacte físic amb aquells que les visiten. La comunicació es du a terme per telèfon i durant un temps que oscil·la entre deu i vint minuts. Funcionaris de policia controlen visualment les visites i revisen i escorcol·len la roba i els articles de cura personal que els visitants entreguen als interns. En el règim de visites es revelen els aspectes més carceraris dels CIE.

– L'assistència social i l'atenció sanitària són deficientes. No tots els CIE compten amb atenció social; no hi ha mecanisme establert d'identificació i atenció a persones vulnerables o necessitades de protecció; no hi ha activitats estructurades d'oci, joc i esport, formació i educació: no hi ha res a fer dins d'un CIE. L'atenció mèdica es realitza en

horaris limitats i per una empresa privada contractada per la Policia, de qui depèn. No hi ha infermera, no hi ha atenció psicològica.

– Les cel·les d'uns quants CIE no tenen inodors. Durant la nit, els interns han de cridar un policia perquè els obri la cel·la i els acompanyi al bany. A Madrid es van emprendre obres per a dotar les cel·les d'inodors per insistència dels Jutjats de Control. A Barcelona, aquesta situació inacceptable no ha canviat, malgrat la denúncia dels jutges d'instrucció.

– Les expulsions, quan es produeixen, es duen a terme sense avís previ als interns, tant si és de dia com de nit. Al que serà expulsat no se li facilita data, hora, localitat de destinació o dades del vol. Tampoc no es comuniquen aquestes dades a la família ni al lletrat. Quan no es produeix l'expulsió, la persona és posada en llibertat a la porta del CIE, sense facilitar diners per al transport. Penseu, per exemple, que les persones detingudes a les comunitats autònomes del nord d'Espanya van a parar als CIE de Madrid i Barcelona, a centenars de quilòmetres del seu lloc de residència.

5. Què demanem

Que a mitjà termini es redueixi la població internada als CIE. Que sigui, com marca la llei, l'últim recurs i atenent les circumstàncies particulars de cada cas. No n'hi ha prou amb una ordre d'expulsió per a privar de llibertat una persona.

Demanem JA un reglament garantista que millori substancialment les condicions d'internament i revisi el model policial actual, en el qual gairebé tot està prohibit i tot requereix autorització. Aquest model de control i seguretat deteriora la vida dels interns.

Demanem un debat rigorós sobre l'expulsió com a eix de la política migratòria, de l'internament com a instrument d'aquesta política i de la mateixa existència de llocs com els CIE. Perquè el model actual resulta una deshonra i un descrèdit per a la nostra societat i perquè produeixen patiment gratuït als qui hi estan reclosos.

Cristina Manzanedo

Centro Pueblos Unidos (Madrid)

Josetxo Ordóñez

Fundació Migra Studium⁶ (Barcelona)

-
1. Una altra, Idrissa Diallo, va morir el gener del 2012 en el mateix CIE, i Samba Martine havia mort quinze dies abans (el desembre del 2011) al CIE de Madrid.
 2. Auto de 15/1/2014 dels Jutjats d'Instrucció núms. 1 i 17, en funcions de control i vigilància del CIE de Barcelona.
 3. *El País*, 18 de gener del 2014.
 4. Després de dos anys de tramitació, a la data de redacció d'aquest Paper, el Reglament es troba en la seva fase final i s'espera la seva imminent aprovació en Consell de Ministres.
 5. Auto del 15 de gener del 2014, dels Jutjats d'Instrucció 1 i 17 de Barcelona.
 6. Tant el Centro Pueblos Unidos (www.pueblosunidos.org) com la Fundació Migra Studium (www.migrastudium.org) pertanyen al Servei Jesuïta a Migrants Espanya (SJM).